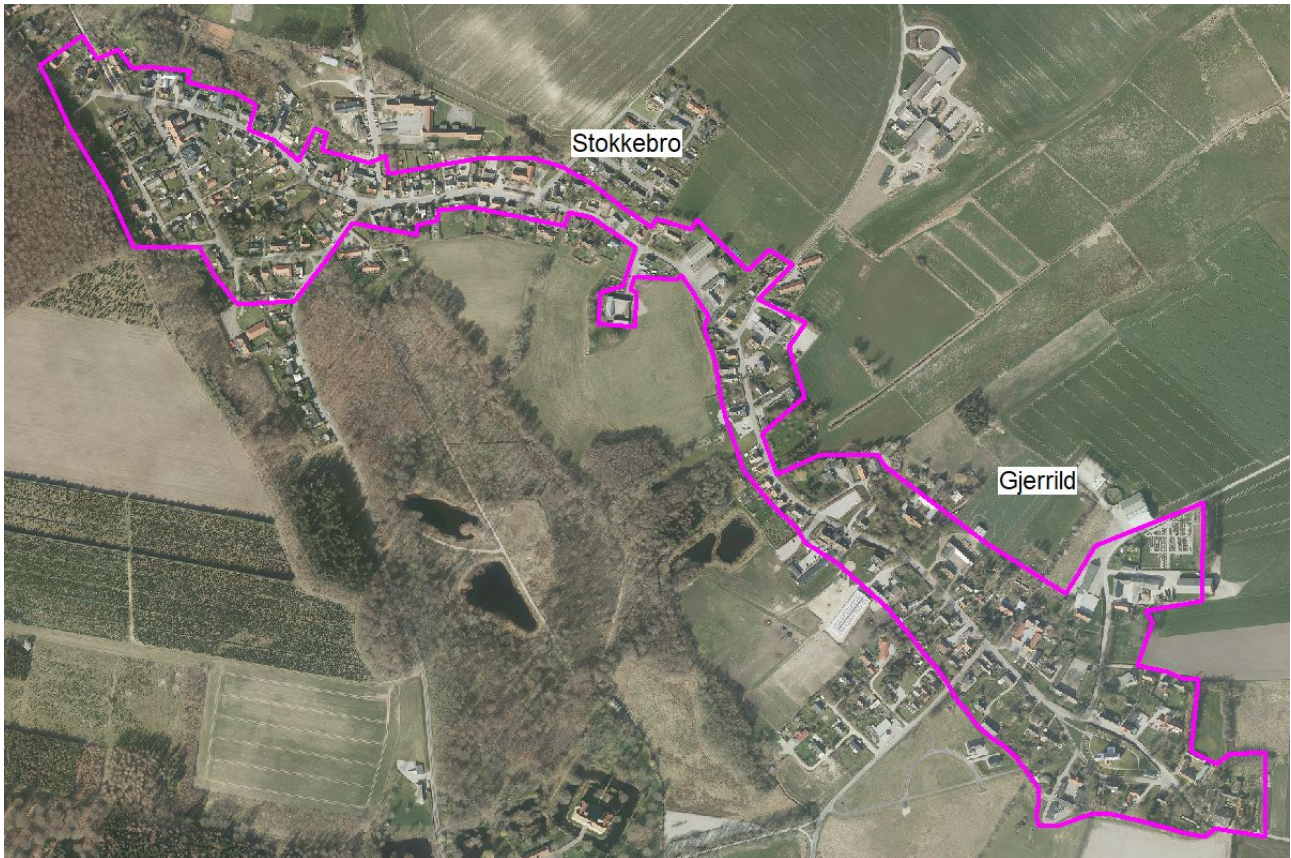

Gjerrild - Stokkebro

© HEXAGON

Beskrivelse

Landsbyen Gjerrild er karakteriseret som en "uregelmæssig vejforsteby". Det betyder, at forten er uregelmæssig og at gårdene er uregelmæssigt placeret omkring den. Foruden de mange fine gårde, hvoraf flere er i bindingsværk, har byen også en meget flot og gammel præstegård. De gamle gårde i Gjerrild ligger samlet omkring landsbyens forte, hvor også kirken ligger. Den er den ene af 9 kirker på Djursland, der er bygget af kridtstenskvadre fra klinterne ved Karlby og Sangstrup.

Gjerrild omtales allerede i 1251 som 'Gerwiltie'. De mange jordløse landarbejdere i Gjerrild har dels arbejdet på byens gårde dels på herregården Sostrup sydvest for byen. Op gennem det 20. århundrede har Gjerrild stort set bevaret sin udstrækning og er også i dag domineret af byens mange gårde. Et mindre parcelhuskvarter er kommet til omkring Kølbakken.

Landsbyen Stokkebro er kommet til senere end Gjerrild (omtalt i 1348 som Stockebrogaard). Stokkebro rummer også flere, gamle gårde og huse, men den bymæssigt set mest interessante del af Stokkebro er det kvarter i den vestlige ende af byen, der opstod som følge af Ryomgaard-Gjerrild-Grenaabanens anlæggelse i 1911. Ved den lejlighed blev der ikke alene bygget en stationsbygning i byen (som havde hovedsæde for banen) men også flere karakteristiske arbejder- og funktionærboliger, der i dag udgør et lille 'kvarter' for sig selv i byens vestlige ende. Afgørende for Stokkebro's udvikling var, at Gjerrildbanen lagde sin administration i Stokkebro, der i de første år af banens levetid desuden var endestation for banen, før denne blev forlænget til Grenaa.

Op gennem 1900-tallet vokser Stokkebro i området omkring stationen og vokser til sidst sammen med Gjerrild By's nordgrænse.

I midten af 1920'erne figurerer Gjerrild Stationsby som en selvstændig bebyggelse med afholdshotel (opført 1912), postekspedition og jernbanestation. Desuden var der opstået et beboelsesområde med funktionær og arbejderboliger for banens ansatte (langs gaden Ved Svalebøgen). I Stokkebro var der foruden skole og forskole egen brugsforening (opført 1913), fællesmejeri og savværk. Hertil kommer en del villaer i tiden efter banens åbning og mens Gjerrild stort set ikke voksede, skete der en betydelig vækst i Stokkebro i såvel mellemkrigstiden som i efterkrigstiden.

I årene 1939-1968 foregik der omfattende ralgravning på Gjerrild Nordstrand, hvor der kunne hentes grus og sten i store mængder i strandvoldene. Det var firmaet Gjerrild Stenværk, der stod for arbejdet. Et særligt produkt fra området var kugleflint, der som navnet angiver var runde flintsten, der blev brugt i knuseværker og i stor stil eksporteret. Især under anden Verdenskrig var der stor graveaktivitet i området, da sten og grus herfra blev brugt i de tyske befæstningsanlæg. Ved den lejlighed blev sidesporet på Gjerrildbanen anlagt, men en betydelig del blev dog også transporteret væk med skib.

Grusgravningens betydning for værnemagten kom blandt andet til udtryk i, at anlægget blev saboteret af modstandsbevægelsen.

Kulturhistoriske værdier, der skal beskyttes

Byens struktur, de gamle gårde, kirken og dens omgivelser samt byggeriet, der var tilknyttet banen.

